



Fulbert Steffensky

## Tegyünk úgy, mintha remélnénk!

Megőrizhetjük-e a reményt, ha az élet egyre kevésbé bizonyul beláthatónak? Hogyan foglalhatunk állást az Egész értelme mellett, ha a jelen és a várható jövő egyre inkább értelmetlennek bizonyul?

Az utóbbi években egyre több ember tette fel a reményre irányuló kérdést.

Mit mondhatunk erre? Hiszen a remény alapját nem lehet megélni. Megélni inkább azt lehet, hogyan mond csődöt a remény. Akadnak olykor olyan pillanatok, amikor összhangban vagyunk az élettel, amikor világos számunkra az élet értelme. Ha sikeres egy szerelem, ha zavartalan egy barátság. Ilyenkor az életnek szinte nincs szüksége beszédre és magyarázatra, mivel önmagát magyarázza meg. Ilyen pillanatokban nem esik nehezünkre a beszéd, mivel magáról az életől olvashatjuk le, mit mondjunk.

Az élet azonban gyakran annyira összeteredezett, hogy értelme olvashatatlaná válik.

De hiszen a hit tulajdonképpen csak ekkor kezdődik, és csak akkor válik fontossá, amikor az élet értelmét már nem lehet leolvasni magáról az életől.

A hit nem épülhet a sikeres élet tapasztalatára, különben az élet iszonyatos megsértései után már nem beszélhetnénk hitről, és Isten nevét nem vehetnénk többé a szánkra. A hit annyit jelent, mint hisni, és nem annyit, mint szemlélni.

A jó végre vonatkozó kalkulációt és a dolgok jó kimenetelének prognózisát még nem lehet reménynek nevezni. Mindenesetre az nem a kereszténység tulajdonképpeni reménye. Számomra egyszerűen túl kevés, hogy a dolgok feltételezhetően jó kimenetelére hagyatkozzam. És néha erősebb érvek szólnak a remény elnapolása mellett. A keresztény reményre kell fogadnom, még ha úgy tűnik is, hogy a tét máris veszendőbe ment. Ez lenne a remény kérdésének megoldása? Ez lenne a vigasz azokért az igazságtalanságokért és szörnyűségekért, amelyek a 20. század elején is történtek? Teológiai megoldás nem létezik.

A keresztények – s köztük a teológusok különösen is – hajlanak arra, hogy ítéletükkel, akár önmagukról mondott ítéletükkel is, eleve Isten ol-

dalára álljanak, eleve az ő nézőpontját foglalják el, és vele együtt eleve mindent jobban tudjanak. Engem bosszant, ha a világ jövőjének fenyegettségét eleve kizárólag az emberek számlájára írják, és egyedül rájuk ruházzák a felelősséget. Megvan az okunk arra, hogy óvatosak legyünk a felelősség kiosztásával szemben, magunkra hártásával szemben is. Az embernek önmagával szemben is igazságosnak kell lennie. Még akkor is épp elég felelősséget lehet ráhárítani.

Visszalépek egy kicsit, nem meszszire, csak saját gyermekkoromba, amelyet egy szegény kis faluban töltöttem. A hideg teleken csak a szobát fűtöttük, és rettenetesen szenvedtünk a hidegtől. Hamis dolog volt-e azt kívánni, hogy meleg lakásunk legyen? Ma meleg az egész lakás, és hirtelen észrevesszük, hogyan fenyegeti ez az új kényelem unokáink jövőjét. Akkoriban hetekig sebes kézzel járkáltunk, mivel késő ősszel föl kellett szednünk a takarmányrúpát, és le kellett csavarnunk a leveleit. Természetesen voltak ennél keményebb gyerek munkák is. Hamis dolog volt-e, hogy olyan gépeket kívántunk, amelyek megszabadítják az embereket és mindenekelőtt a gyerekeket a legdurvább robottól? Akkoriban szűkösen laktunk. Ma van bőven helyünk, de településeinkkel szétromboljuk a gyermekeinket megillető tájat. Akkori kívánságaink mind jogosak voltak: az a kívánságunk, hogy legyen helyünk, hogy legyen könnyebb a munkánk, hogy mozgékonyak legyünk, hogy jólakjunk és ne csak egytál ételeket együnk. E kívánságok jogosak volt, beteljesedésük viszont a világ jövőjét fenyegeti.

### Nem tudom megmagyarázni Istent

A világ bizonyára nem csupán azért fog elpusztulni, mert mi elpusztítjuk. Talán nem birtokolhatunk mindent, amit kívánunk magunknak: mindenki jólétét, alacsony gyermekhalandóságot, hosszú életet, nagy mozgékony-ságot és szabadságot, olyan életet, amelyet nem tart szolgaságban a külső természet. A szivárvány talán mégiscsak valami mást akart jelenteni. Bizonyára nem egyszerűen a világ fennmaradását, a haladást és a dolgok jó kimenetelének garanciáját. A re-

mény talán egyáltalán nem azt jelenti, hogy hiszünk abban: a világ jól végződik, a pusztulás elkerülhető. Gyermekeink egyszer talán megélik a végidőknek azt a rettenetét, amiről minden nép tud, és amiből egy s más már megvalósult. Úgy tűnik tehát, hogy Isten nem őriz meg minket olyan egyszerűen, és számomra kevésbé vigasztaló az a szoltár, amelyik azt ígéri, hogy engem nem ér utól a veszedelem, hulljanak el bár ezren a balomon, és tízezer ember nagyobb kérdés Istenhez, mint amilyen nagy a saját megmenekülésemért adott hálám. Megment-e Isten engem és az én világomat? Őszintén szólva, erről semmit sem tudok, és ha látom, mennyi élet megmentése maradt el az elmúlt évben vagy évszázadban, akkor kétségeim támadnak. Én nem fogom igazolni Istent, tölem senki sem hall majd egyetlen szót sem Isten védelmére. Nem tudom őt megmagyarázni magamnak, és nem tudom megmagyarázni magamnak, miért kell mindennek úgy lennie, ahogyan van.

### Ne hagyjuk meg áldozatoknak az áldozatokat

De valami mást sem tudok: hagyni, hogy az áldozatok áldozatok maradjanak. Isten megmagyarázhatatlanságának nem lehet fatalisztikus elvárásnélküliség a következménye. A remény nehéz művészete talán csak ott kezdődik, ahol az ember már nem tudja megmondani, miben reménykedik.

Talán el kellene felejtenünk a dolgok jó kimenetelének kérdését, mivel nem lehet megválaszolni. Senki sem garantálja nekünk, hogy belátható időn belül az élet nem fog összeomlani – semmiféle szivárvány sem.

De tehetünk úgy, mintha remélnénk. Cselekedhetünk úgy, mintha a megmenekülés lehetséges lenne. Azt hiszem, ha nem akarunk lemondani Istenről, és nem akarjuk bagatellizálni az életet ért sérelmeket, akkor ellentmondásos állításokat kell megfogalmaznunk. Egyfelől ragaszkodnunk kell az élet igazságtalanságához. Ragaszkodnunk kell ahhoz, hogy a világot érő sérelmeknek sosincs értelmük, még az örökkévalóság összefüggésében sincs. Az élet drága, Isten teremtette, és ha meggyalázzák, magát Istent gyalázzák meg, és ez sérti a világ értelmét. De csupán ezzel

az elengedhetetlen megállapítással nem lehet élni, bármilyen helytálló is. Ezért van szükség a másik, az előbbinek ellentmondó megállapításra: Isten akarata nélkül egy hajszál sem vész el a fejünkről. Nem marad könnycsepp, amely fel ne száradna, és minden szakadék, amelybe az élet beletaszít minket, egyúttal Isten anyai ölének szakadéka. Ezt a két megállapítást nem tudom összhangba hozni. De ilyen az élet, és ilyen a hit. Nincs időm arra, hogy ezzel az ellentmondással foglalkozzam, és egyiket sem hagyhatom el – sem a vigasztalanságot, sem a reményt.

Luther állítása, miszerint ha megtudná, itt a világ vége, akkor almafa-csemetét ültetne, nem jelenti azt, hogy elfordítja tekintetét a pusztuló világról. Ez nem elvakult optimizmus. Önmagát becsüli meg azzal, hogy cselekvő emberként fogja fel magát. Nem kizárólag a siker igazolja, amit egy ember tesz.

Az emberek várakozásainak undorító meggyalázói azok, akik minden remény leleplezésének szenvedésmentes művészetére specializálódtak. Jobb és bal oldalon egyaránt megtalálhatóak. Jehova tanúi e tekintetben éppolyan gyanúsak a szemem-

ben, mint azok az okos értelmiségiek, akik a remény minden kísérletéről kimutatják, hogy hiábavaló és kudarcra van ítélve. Egyfajta mesterséges és eljátszott reménytelenség ez, amelyet jobbára azoknál lehet föllelni, akiknek egész jó dolguk van.

Emlékszem arra az iskolai osztályra, amely megtervezett és végbevitt egy hulladékcsökkentési akciót. A vállalkozás némi feltűnést keltett. Egy újságíró beszélt a diákokkal, és bebizonyította nekik, milyen keveset értek el a munkájukkal. Úgy festett, mintha nem tűrhették, hogy az embereknek legyen valami kis reményük, és azt kifejezzék a munkájukkal. Hiszen ezek a gyerekek, akiket aggasztott, hogy megfulladnak a szemétnel, nem hitték komolyan, hogy megoldhatják a problémát. De megtették valami szükségeset, amivel tartoztak önmaguknak: nem nézték tétlenül a helyzetet. S még ha ez nem jelent is megoldást, dicséri a gyerekeket és munkájukat, és megtöri a közismert tételt: Úgy sem tehetünk semmit.

Annak, aki sokat tud, de nem lép ki a szemlélő szerepéből, talán cinikus-sá kell válnia. A világ és a dolgok menete nem válik érthetővé annak számára, aki csak nézőjük.

## Játsszuk a reménykedőt!

Egy éhezőnek enni adni, egy beteg megmosdatni, egy gyermeket megvigasztalni, egy mérgezgáz-szállítmány elől eltorlaszolni az utat – mindez önmagában véve értelmes dolog. Ezt a munkát kevésbé kezdi ki a kétség, mint a pusztá szemlélő lelkét. A remény elsődlegesen nem elméleti belátás vagy várakozás kérdése. A remény cselekvés dolga. Hogy remélő ember vagyok-e, nem az elméleti prognózisomról olvasható le, hanem a gyakorlatomról. A remény a szeretet édestestvére. Elsődlegesen nem a jó érvek táplálják, hanem a cselekvés jósága.

Különös, hogy a társadalmának rasszizmusa ellen harcoló Martin Luther King, vagy az országának félelmetes szegénysége ellen dolgozó Helder Camara szövegeiben nem merül fel a kérdés, értelmes-e az általa végzett munka.

Az életkedv nem kizárólag a dolgok jó kimenetelének megalapozott feltételezéséből fakad. De még ha nem feltételezhetjük is az e világi megoldást, akkor is úgy kell cselekednünk, mintha az élet lehetséges lenne, mintha lenne reményünk. Remélni annyit is jelent, mint a reménykedőt játszani.

Reményünk akkor válik erőssé, ha visszaemlékezünk a megtapasztalt sikerekre és megmenekülésekre. Az élet akkor válik láthatóvá, ha megénekeljük, ha nemcsak panaszkodunk amiatt, ami nem sikerült nekünk, hanem van szemünk arra is, és emlékezetünk kiterjed mindarra a jóságra is, ami életünket kísérte. Minden remény attól növekszik, hogy emlékezünk arra, amit már sikerül elérnünk, és amit már ajándékba kaptunk. Talán nem jutott nekünk osztályrészül teljes boldogság, de fél boldogság igen. Talán nem sikerült minden, amit elterveztünk, de a fele talán igen. Ha nem menekültünk is meg minden fájdalomtól, a legnagyobb vereségektől talán mégiscsak. Talán! A hála pozitívnak látja az életet, olykor talán pozitívabbnak is, mint amilyen.

Remélni tehát azt jelenti, hogy dolgozunk, küzdünk, beszélünk, mintha lehetséges lenne az élet. Egyébként nemcsak azt jelenti, hogy dolgozunk, hanem azt is, hogy zenét hallgatunk, bort iszunk, könyveket olvasunk, meglátogatjuk barátainkat, és úgy tesszünk, mintha miénk lenne a világ minden ideje. Az embernek meghasonlottá kell válnia, és meg kell engednie, hogy szakadás támadjon saját reménytelenségén. Csak így képes élni az ember.

Forrás: Junge Kirche, 2000/12

